

Výroční zpráva projektu specifického výzkumu na rok 2017 – zakázka č. 2129

Název projektu: *Aplikace inovativních postupů finské houslové metodiky Colourstrings v hudební výchově žáků staršího školního věku*

Odpovědný řešitel: Mgr. et Mgr. Marie Kováříčková

Školitel doktoranda: prof. PhDr. Eva Jenčková, CSc.

Celková částka přidělené dotace: původně 105 011 Kč, po navýšení 106 320 Kč

Stručný popis postupu při řešení projektu

Etapy výzkumu	
duben 2017	<ul style="list-style-type: none"> • 24.–25. dubna – účast řešitelky na akreditovaném kurzu Szilvayovy metody Colourstrings v ZUŠ Nový Jičín (MŠMT č. j. 37595/2014-1-946) <i>V rámci kurzu proběhla s českými lektory metody Colourstrings konzultace modelové situace navržené do specifického výzkumu (SV).</i> • Úvodní a empirická fáze výzkumu: pretest – zmapování výchozího stavu
květen 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Vlastní výzkum: pozorování a aplikace experimentu
červen 2017	
červenec 2017	<ul style="list-style-type: none"> • 2.–8. července – účast řešitelky na mezinárodním kurzu „<i>Formación en el Método Colourstrings. Géza Szilvay.</i>“ v Madridu
září 2017	<ul style="list-style-type: none"> • 8.–10. září – účast řešitelky na akreditovaném kurzu Szilvayovy metody Colourstrings na Hudební katedře PdF UHK • 11.–15. září – referát řešitelky na mezinárodní vědecké konferenci „<i>International Conference on lifelong education and leadership for all</i>“ v Portu
listopad 2017	<ul style="list-style-type: none"> • 9.–10. listopadu – referát řešitelky na visegrádské doktorandské konferenci „<i>Teorie a praxe hudební výchovy</i>“ v Praze (konferenční poplatek, stravování, ubytování a cestovné nebyly hrazeny z dotace určené na tento projekt SV) • Uzavření ekonomických záležitostí
prosinec 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Vypracování závěrečné zprávy projektu

Stručný popis řešené problematiky

Posuzovaný specifický výzkum byl zaměřen na aplikaci inovativních a kreativních 0 věku. Vzhledem k tomu, že se jednalo o první fázi specifického výzkumu, v dalším textu používám termín výzkumné šetření.

Cílem výzkumného šetření bylo ověřit efektivitu modelové situace s názvem „Housle v setkání s hudební formou“ ve třídách nižšího a vyššího stupně osmiletého gymnázia. Modelová situace je strukturována do pěti různě náročných oddílů. Obsahově odpovídá požadavkům Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia. Postupy navržené v modelové situaci vycházejí z principů houslové metody Colourstrings. Současně je v ní využita metoda „zážitkového učení“ a také je uplatněn princip „učení ve spirále“.

Vzhledem k uvedenému cíli výzkumného šetření byla stanovena následující základní pracovní hypotéza: Žáci experimentální skupiny, ve které jsou při výuce hudebních forem použity principy metody Colourstrings, lépe porozumí struktuře hudebních forem a získané poznatky dokáží efektivněji využít v integraci vokálních, instrumentálních pohybových a poslechových činností.

První fáze výzkumného šetření se zúčastnilo 25 žáků prvního ročníku čtyřletého gymnázia. V průběhu dubna 2017 byly v této třídě v rámci předmětu hudební výchova postupně zrealizovány všechny hudební aktivity navržené v modelové situaci. Na základě pozorování a individuálních rozhovorů se žáky byly u některých aktivit zpřesněny formulace zadání a zároveň byla provedena redukce činností tak, aby byly jednotlivé oddíly realizovatelné v rámci doporučené dotace jedné či dvou vyučovacích hodin. Samotné výzkumné šetření proběhlo v květnu a červnu 2017 ve dvou paralelních třídách prim 1B a 1A, dvou paralelních třídách kvint 1G a 5A a dvou paralelních třídách sext 6A a 6B. V experimentální skupině šedesáti žáků bylo prezentováno učivo o hudebních formách podle navržených postupů vycházejících z metody Colourstrings. Šedesát tři žáků kontrolní skupiny bylo seznámeno s hudebními formami prostřednictvím výkladu bez využití houslové hry.

Při zpracování výsledků šetření byl použit záznamový arch pro pozorování experimentální výuky, videozáznam, kvantitativní i kvalitativní analýza, kontingenční tabulky a grafy.

Z výsledků šetření vyplývá, že vyučovací postupy uplatněné v modelové situaci „Housle v setkání s hudební formou“ mohou přispět k lepším výsledkům v hudební výchově žáků na 2. stupni základních škol a středních školách a zároveň mohou zvýšit atraktivitu hudebního vyučování žákům, ale i učitelům.

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

Konference „*International Conference on lifelong education and leadership for all*“ v Portu
Referát řešitelky a studie (ID 199) *Violin Colourstrings Method In Czech Music Education for Older School-Age Children*

Studie je v tisku.

Vyšegradská doktorská konference „*Teorie a praxe hudební výchovy*“ v Praze

Referát řešitelky a studie *Formativní vliv houslové hry v současné hudební výchově*

Studie je v tisku.

Přehled realizovaných výdajů:

Běžné náklady	Odůvodnění	Požadovaná částka v Kč za rok 2017
Odměny pro školitele	Odměna pro prof. PhDr. Evu Jenčkovou, CSc.	3 320 (po odvodech)
Stipendium pro řešitele - doktoranda	Stipendium pro Mgr. et Mgr. Marii Kováříčkovou (os. č. P14P0975) – zajistila průběh výzkumného šetření a prezentaci jeho výsledků	5 208 (po odvodech)
Zákonné zdravotní pojištění		767, 44
Zákonné sociální		2 132
Materiálové náklady	Notebook Lenovo V510-15IK s brašnou – notebook byl určený pro sběr a zpracování dat	21 780
	Toner	1 827,10
	Kancelářské potřeby (kancelářský papír, eurofolie, krabicové boxy na CD, psací potřeby)	2 174
Služby	Kurzovní (Madrid) – 275 EUR	7 361,75
	Konferenční poplatek (Porto) – 350 EUR	9 108, 75
	Překlad a korektura odborného textu	3 400
Cestovné -zahraniční	Kurz „ <i>Formación en el Método Colourstrings. Géza Szilvay.</i> “ v Madridu	
	- Cesta (letenky + přeprava kufru s houslemi)	7 168 + 1 856
	- Ubytování (5 nocí se snídaní) + diety + MHD	16 464
	- Cestovní pojištění	308
	Konference „ <i>International Conference on life long education and leadership for all</i> “ v Portu	
	- Cesta (letenky)	9 153
	- Ubytování (4 noci se snídaní) + diety + MHD	12 300
	- Cestovní pojištění	220
Cestovné - domácí	Kurz Szilvayovy metody Colourstrings v ZUŠ Nový Jičín (cestovné, stravování, kurzovní zdarma)	625
Celkem (mezisoučet)		105 173,04

Další náklady	- Bankovní poplatky	686,18
	- Kurzové ztráty	427,88
	- Haléřové vyrovnání	0,5
Celkem vyčerpáno		106 287,6
Zbývá dočerpat		32,90

Po uhrazení částky 35 Kč za úrazové pojištění (proběhne v průběhu ledna 2018) bude dotace na projekt SV přečerpána o 2,1 Kč.

Datum: 4. 1. 2017

Mgr. et Mgr. Marie Kovářičková

Violin Colourstrings Method in Czech Music Education for Older School-Age Children

Mgr. et Mgr. Marie Kovářčková

¹ University of Hradec Králové, Faculty of Education, Rokytanského 62, Hradec Králové, 500 03, Czech Republic
Email: Marie.Kovarickova@seznam.cz

Abstract

The Colourstrings violin method has become the initial point for creating the model situation which is supposed to contribute to increasing the Czech music teachers' didactic use of the violin in music lessons with older pupils. The aim of the examine was verifying the effectiveness of the model situations in junior and senior pupils in the 8-year grammar school in an experimental way. The results of the study proved that the pupils in the experimental group, where the Coloustrings method was applied, were more interested in music forms learning process and they managed to use more effectively their gained knowledge in integration of vocal, instrumental, motoric and listening activities.

Keywords: Music education, Innovation in playing the violin, Colourstrings method

Introduction

In the history of Czech music education, the teacher's violin playing has always been one of the basic means of effective development of musicality in children of all ages. Due to the growing number of pianos¹ in schools in the mid 1900's and the ongoing frequent use of electrophones, the violin continuously lost its dominant position in music teaching. Although violin and piano are currently the only options in instrument preparation of future teachers at Czech universities, the predominance of the piano as a didactic aid in music education is significant. One of the main reasons for this is the high demand for professional instrument competences² in teacher-violinists. Achieving violin interpretation of good quality is significantly determined by the choice of methodical procedures used in violin teaching, as early as at elementary level. Contemporary Czech violin teachers prefer using methodologies developed by their predecessors - Otakar Ševčík, Jan Mařák and Josef Míčka and the violin school of the late 1900's represented by Jindřich Pazdera, Jaroslav Foltýn, Bohumil Kotmel, Zdeněk Gola and Eva Bublová. Methodical practices of foreign violin schools are currently applied rather selectively³. Only professor Shinichi Suzuki's method, and since 2011 also the Colourstrings method have been systematically applied in teaching violin in the Czech Republic.⁴

The violin Coloustrings method was developed after 1971 by a significant Hungarian educator Géza Szilvay⁵, a teacher at East Helsinki Music Institute in Finland. The method is based on the principles of Zoltan Kodály system of music education, on the Suzuki violin school and on the methodology of violin playing by Paul Rolland. Based on Kodaly's idea that "music belongs to all", it is aimed at children and young people from nursery school to university. The main objective of Colourstrings is based on Kodály's principles⁶ for

¹The main reason for expansion of pianos in schools was the ministry's decision to distribute confiscated pianos, harmonius and organs among schools in 1948 (Věstník ministerstva školství, věd a umění, 1948, p. 563).

² Instrumental competences can be specified as one's personal attitude to violin play, the ability and skill to play the violin as a basis for didactisation of music theory, as an artistic expression and an expression of violin creativity.

³ HORÁKOVÁ, M. *Vývoj vybraných českých houslových metodik druhé poloviny 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1543-7.

⁴ The only certified department teaching violin through the Suzuki method in the Czech Republic is Studio Dobeška in Prague 4, the Coloustrings method is used for teaching violin only at Základní umělecká škola Nový Jičín.

⁵ Csaba Szilvay Géza Szilvay's brother created this for violoncello and double bass.

⁶ The Kodály method deals with ten principles, all of the same importance. It is the principle of pure intonation, in-tune singing, the principle of descending tone rows, the principle of rhythm priority, relative solmization,

educating “a good musician”⁷. The objective is to educate a violinist with “well-trained hearing, well-trained intellect, well-trained hands and a well-trained heart.”⁸ The method thus includes training of intonation using solfeggio and relative solmization, improvement of fingering technique, teaching musical theory and developing emotions through chamber music. For optimal development of a violinist it is essential that all the above mentioned kinds of training are developed simultaneously and that they are always in well-balanced. Reading notes, which Szilvay considers the most problematic intellectual activity in small children, is abandoned at the first stage of instruction. Instead of classical notation the method based on a scientifically proven relationship between colour and tone⁹ works only with colour bars and subsequently with one line and notes of four colours (g string – green, d¹ string – red, a¹ string – blue, e² string – yellow). This simplification of notation allows the children to read “music” easily right from the beginning, and does not put a strain on them.

The complex approach to music teaching and child development which is applied in the Colourstrings method is reflected in very high level of present-day music arts education in Finland. With regard to the fact that this concept of teaching corresponds with the current requirements¹⁰ of present-day Czech music pedagogy for integrative approach to music education and optimal development of pupils’ music abilities and skills, the violin Colourstrings method has become the basis for creating model situation called “The Violin In an Encounter with the Music Form”.

Modelling didactic situations¹¹ is one of the methods which are relatively often used in music pedagogy and contribute to higher quality of music teaching. Professor Jaroslav Herden defines this method as “creating models of functionally ideal procedures which respect theoretical background and comply with practice. Such a model captures essential features of the didactic practice recommended for solving a given problem, however, it does not close the space for individual applications of the scheme on the specific conditions of a given educational situation”.¹² The importance of model situations lies in the possibility to check how the suggested teaching methods work in practice while encouraging teachers to use effective practices in music teaching.

The model situation “The Violin In an Encounter with the Music Form” is structured into five sections of varied level of difficulty. Its content complies with the requirements of the Framework Education Programme for Elementary Education (hereinafter FEP EE) and the Framework Education Programme for Grammar Schools (hereinafter FEP GS)¹³. A closer characteristic of individual sections is provided through the keywords

the principle of solmization priority, priority of a two-beat measure, principle of being playful and entertaining, the principle of learning about other nations’ music cultures, knowing (experiencing) musical forms, sufficient supply of music literature.

⁷ SLOŽIL, A. *Maďarská hudební výchova*. Praha: Supraphon, 1977, p. 22.

⁸ SLOŽIL, A. *Maďarská hudební výchova*. Praha: Supraphon, 1977, p. 22.

⁹ First scientific research of the relationship between colour and sound was conducted in the 19th century. Significant artists who took into consideration the relationship between colour and sound included for instance composers A. N. Dvořák and painters V. Kandinskij, P. Klee and T. Wilfred. (PEČMAN, Rudolf. *Barva a tón aneb Zavátá cesta umění i apercepce. Universitas - revue Masarykovy univerzity*. Brno: MuniPress, 2006, No. 4, 11-15. ISSN 1211-3387.)

¹⁰ Curricular documents defining the content and outputs of education at different levels of schools in the Czech Republic are the Framework Educational Programmes. The Framework Educational Programme for Elementary Education (FEP EE) has been in force since 2004, the Framework Education Programme for Grammar Schools (FEP GS) since 2007.

¹¹ Creation of model situations for example in connection with listening activities was dealt with by Jaroslav Herden, Eva Jenčková creates model examples of music educational situations with focus on music motor activities.

¹² HERDEN Jaroslav. *Modelové situace v přípravě na poslech*. In *Poslech hudby. Sborník příspěvků z konference konané ve dnech 27. a 28. dubna 1998 na Pedagogické fakultě UK v Praze*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998, p. 39.

¹³ FEP EE and FEP GS are curricular documents defining the content and outputs of education at elementary (basic) schools and grammar schools.

in the introductory part. Practices suggested in the model situation are based on the principles of the violin Colourstrings method. At the same time the method of "experiential learning" is applied, i.e. the learning process moves from experiencing music activity to acquisition and consolidation of theoretical knowledge of music forms. To achieve maximum effectiveness of the model situation, the "spiral learning" principle is also used¹⁴, combining progressively organised activities with the element of returning to previously acquired knowledge. Time recommended for the realization of individual sections is one lesson.

Due to the large scale of the model situation, the following part of the article only presents one of its sections titled Period as an illustration.

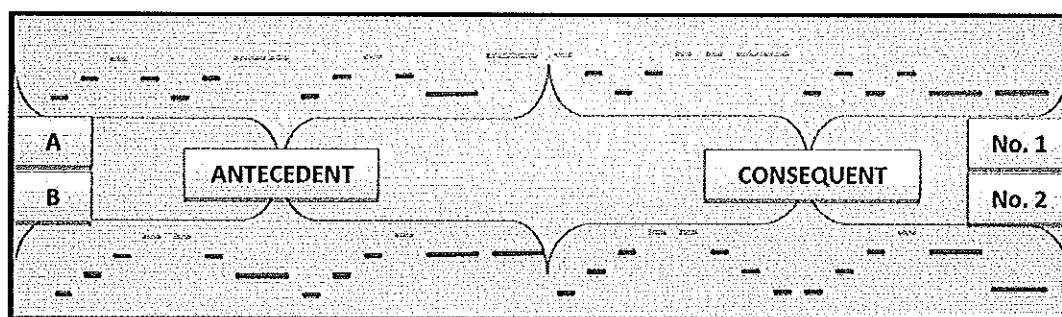
PERIOD

Internal division of a period, aural analysis of tonal closure of the antecedent and the consequent, playing on the body, vocal and instrumental execution of the period, arms movement in connection to the course of the antecedent and the consequent, metro-rhythmic coordination

Objective: To describe the structure of a period in music with the help of a complex of musical activities. To explain the terms antecedent and consequent, and to identify antecedent and consequent by hearing according to the tonal closure of individual sentences.

Findings: Period is the smallest musical form. It consists of two phrases, usually four measures long. The first phrase is referred to as the antecedent, the second is called the consequent. The antecedent mostly ends on the dominant, the consequence on the tonic. The antecedent-consequent relationship can be compared to a question and an answer.¹⁵

- The division of the period into two symmetrical parts - antecedent and consequent is shown in the figure. From violin playing the antecedent and the consequent and the colour differentiation of bars in the graphic score, pupils are supposed to deduce the usual tonic conclusion of the antecedent phrase on the dominant and of the consequent phrase on the tonic.

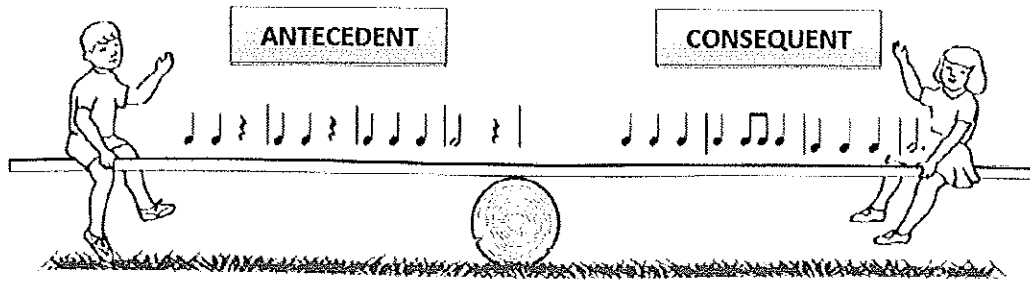

- In this task, having listened to a violin interpretation of the antecedent, pupils improvise the consequent through an activity of their individual choice - singing, movement, instrumental play. Other pupils decide which parts were used, or whether it was improvisation of the given phrase, at the same time they check the correct tonic conclusion of the antecedent and consequent phrases.
- To enhance the comprehension of the antecedent-consequent relationship, we can use for example comparison to a question and answer relationship or to the movement of a swing. Another illustrative aid is

¹⁴ This term is used by Eva Jenčková, who characterises it as a range of progressive model situations which enable optimal structuring of music teaching and differentiating children's assumptions. Adapted from Jenčková (2002, p. 22)

¹⁵ SOUŠKOVÁ, Dana. *Hudební druhy a žánry 1. díl*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-393-7, p. 12.

also movement visualisation in the form of a plane manoeuvre, during which arms are deviated from a lateral raise, and with added up measures they return back to the lateral starting position.

- In this task pupils respond to violin improvisation of a rhythmic antecedent played on one tone. They clap a rhythm of their choice in the same number of beats, thus balancing "the music swing".
- A more complicated variation of the previous task is to create a rhythmic-melodic consequent on carillons. Pupils must respect not only the symmetric structure of a period but also the tonic conclusion of the antecedent and consequent.

Verification: Sing the folk songs Koulelo se, koulelo, Ach, synku, synku and Spievanky, spievanky and decide which of them feature the form of a period. With applicable songs subsequently support the internal division of the period with singing in groups. Girls sing the antecedent, boys sing the consequent.

Research survey method

As a method of empirical survey to verify effectiveness of the model situation we chose didactic experiment. Its aim was to verify the effectiveness of the model situation in lower and upper school classes of eight-year grammar school. With regard to the above mentioned objective of the research survey we formulated the following working hypothesis: Pupils in the experimental group, in which Colourstrings method principles are used in teaching understand the structure of music forms better and are able to use acquired knowledge more effectively when integrating vocal, instrumental motor and listening activities. The first stage of the research survey included 25 first-year pupils¹⁶ of a four-year grammar school. During April 2017 we gradually realised all music activities suggested in the model situation.¹⁷ Following observations and individual interviews with pupils, tasks for some of the activities were re-formulated more precisely and the number of activities was reduced so that individual activities could be realised within one lesson¹⁸. The research survey itself was conducted in May and June 2017 in two parallel first year classes 1B and 1A, two parallel fifth year classes 1G and 5A and two parallel sixth year classes 6A and 6B¹⁹. In the experimental group of sixty pupils the topic of musical forms was presented according to the suggested principles based on the Colourstrings method. Sixty-three pupils of the control group were presented musical forms through exposition without using violin play.

The experiment which was carried out in parallel classes enabled us to compare the outcomes in the classes, to compare motivation practices based on the Colourstrings method with exposition-based teaching of musical forms, and thus assess the effectiveness of the practices based on the model situations.

When processing the survey results, I used a recording sheet for observation of experimental teaching, video recording, both quantitative and qualitative analyses, contingency tables and graphs.

¹⁶ At some grammar schools in the Czech Republic the first year is referred to as kvinta.

¹⁷ In this grade, the subject Music Education is allocated two lessons a week.

¹⁸ In compliance with Section 26 School Act No. 51/2004 Sb. duration of a school lesson in the Czech Republic is 45 minutes.

¹⁹ The above mentioned classes correspond with the following ages: first year (prima): 11-12 years, fifth year (kvinta): 15-16 years and seventh year (septima) 16-17 years of age.

Findings

Based on observation and analysis of video recordings, the model situation was critically assessed as shown in the following table:

Section	Author's (verifier's) assessment		Overall assessment of activity
	positive	negative	
No. 1 Development of musicality	+ first -year students' strong interest and motivation ++pupils' interest in a new form of work ++all pupils absorption with the sound of the violin ++ strong interest of all pupils in the violin play itself +expression of positive emotions when playing on the body	- some task assignments inadequate for older students - not all first-year students participating in group declamation - pupils having great difficulty creating a couplet for a given rhythmic figure, failure leading to subsequent passivity in some of the pupils	<i>positive</i> : suitable choice of activity and of most specific tasks within it, high level of pupils' interest , necessary modification of task formulation and modification of rhythmic figure supporting the text
No. 2 Period	+ spontaneous improvisation of the antecedent and consequent ++ great interest of all children in motor visualization of the antecedent and consequent ++ pupils' violin play	- pupils' difficulty closing the consequent on the tonic - carillon playing activity too noisy at times	<i>positive</i> : suitable choice of activity and of most specific tasks within it, relatively high level of pupils' interest, might be useful to incorporate another exercise practicing tonic closing of the antecedent and consequent
No. 3 Song form	+pupils' interest during motivational listening ++ joy from the final realization of Hungarian Dance + pupils' interest in finding differences in the layout of the form	- most boys' difficulty with rhythmic-motor coordination - in the first-year class relatively big noise while using Orff instruments	<i>very positive</i> : suitable choice of activity and of most specific tasks within it, high level of pupils' interest
No. 4 Rondo	+ pupils interest in creating a tonic cluster + support for correct intonation when singing a rondo part ++ pupils pleased with singing in foreign languages + interest in working with cards + pupils' positive emotions over creating the rondo	- pupils not too keen on writing rhythmic figures into the stave - pupils' problems with intonation of rondo part <i>b</i>	<i>very positive</i> : suitable choice of activity and of most specific tasks within it, high level of pupils' interest, optimal outcome of the lesson
No. 5 Variation	++ drawing a picture based on violin play + spontaneous motor improvisation + joy from the final realization of variations	- lack of time for drawing hat designs - motoric étude too noisy at times - pupils' difficulties playing the carillon	<i>satisfactory</i> : suitable choice of activity, some of the activities too difficult for pupils, duration, overall benefit from the lesson still positive

The contingency tables below present the results of a test which was carried out in both the experimental and the control group after the presentation of musical forms. Pupils from both groups were

supposed to fulfil the tasks assigned at the end of individual sections in the model situation. Every correct answer scored one mark in evaluation. The results stated in percentage show that the experimental group, which was taught using activities based on Colourstrings principles, achieved higher scores in all tested tasks.

CONTINGENCY TABLE EXPERIMENTAL GROUP Activity 2			
1B age:11	1G age: 15	6A age:16	total
73,5632	78,5714	90,1916	80,78

CONTINGENCY TABLE CONTROL GROUP Activity 2			
1A age:11	5A age: 15	6B age:16	total
60,00	60,4167	68,6275	63,01

CONTINGENCY TABLE EXPERIMENTAL GROUP Activity 3			
1B age:11	1G age: 15	6A age:16	total
59,7701	69,0476	86,2745	71,70

CONTINGENCY TABLE CONTROL GROUP Activity 3			
1A age:11	5A age: 15	6B age:16	total
51,1111	66,6667	72,5490	63,44

CONTINGENCY TABLE EXPERIMENTAL GROUP Activity 4			
1B age:11	1G age: 15	6A age:16	total
68,9655	71,4286	82,3529	74,25

CONTINGENCY TABLE CONTROL GROUP Activity 4			
1A age:11	5A age: 15	6B age:16	total
40,0000	62,5000	58,8235	53,77

CONTINGENCY TABLE EXPERIMENTAL GROUP Activity 5			
1B age:11	1G age: 15	6A age:16	total
51,7241	67,8571	88,2353	69,27

CONTINGENCY TABLE CONTROL GROUP Activity 5			
1A age:11	5A age: 15	6B age:16	total
36,6667	59,3750	67,6471	54,56

Results, Conclusions and Recommendations

The aim of this paper was to present the results of a research survey which was designed to verify the effectiveness of teaching practices based on the Colourstrings method. The didactic experiment which verified the effectiveness of suggested practices, was carried out in parallel groups of pupils in lower and upper classes of grammar school. The above mentioned results of the research survey show that pupils in the experimental group, in which the proposed practices were used, were more active in lessons and were able to use the acquired knowledge better in other musical activities - vocal, instrumental and motor. The results of the research also show that the test assignments at the end of individual sections of the model situation caused greatest difficulty to first year students. With regard to their low success rate in some of the test assignments it is possible to say that it is not appropriate to present musical forms in full in the first year of grammar school.

The research survey proved that teaching practices applied in the model situation "Violin in an Encounter with Musical Form" may contribute to better results in music education for older school-age pupils while increasing the attractiveness of music teaching both for pupils and teachers.

References

HERDEN, J. Modelové situace v přípravě na poslech. In: *Poslech hudby. Sborník příspěvků z konference konané ve dnech 27. a 28. dubna 1998 na Pedagogické fakultě UK v Praze*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998, s. 39. DOI: 80-86039-67-6.

- HORÁKOVÁ, M. *Vývoj vybraných českých houslových metodik druhé poloviny 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1543-7.
- CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice: Základy kvantitativně orientovaného výzkumu*. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc: Tiskservis, 2003. ISBN 80-244-0765-5.
- JENČKOVÁ, E. *Hudba a pohyb ve škole*. Hradec Králové: Tandem, 2002. ISBN 80-903115-7-1.
- KOVAŘÍK, V. *Vývoj hudební výchovy na českých školách*. 1. vyd. Praha: SPN, 1960.
- NOVOTNÁ, D. *Analýza stavu hudební výchovy na čtyřletých gymnáziích*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, CDSM, 2011. ISBN 978-80-7414-413-4.
- PRŮCHA, J. *Pedagogický výzkum: Uvedení do teorie a praxe*. Praha: Karolinum, 1195. ISBN 80-7184-132-3.
- SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy 2: Na druhém stupni základní školy*. 2. Praha: SPN, 1984. ISBN 14-352-84.
- SEDLÁK, F.: *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. 1. vyd. Comenium musicum 20. Praha: Editio Supraphon, 1989. ISBN 80-7058-073-9.
- SEDLÁK, F. and H. VÁŇOVÁ *Hudební psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2.
- SKALKOVÁ, J. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. 2. Praha: SPN, 1985. ISBN 14-275-85.
- SLOŽIL, A. *Maďarská hudební výchova*. 1. vyd. Comenium musicum 14. Praha: Supraphon, 1977.
- SOUŠKOVÁ, D. *Hudební druhy a žánry 1. díl*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-393-7.
- SZILVAY, G. *Violin ABC, book A*. Helsinky: Fennica Gehrman, 2016. ISMN 979-0-55009-325-6.
- SZILVAY, G. *Violin ABC, book B*. Helsinky: Fennica Gehrman, 2014. ISMN 979-0-55009-326-3.
- VÁŇOVÁ, H. and J. SKOPAL. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. Univerzita Karlova v Praze. Praha: Karolinum, 2007, s. 171. ISBN 978-80-246-1367-3.
- VUUREN, C. J. *A structured comparison between the Suzuki and Colourstrings violin methods with critical reference to the teaching of notation reading skills*. [online]. Pretoria: University of Pretoria, 2016. [vid. 8. 7. 2017]. Available from: <http://repository.up.ac.za/handle/2263/57187>

Plagiarism report: Percentage of similarity: <5%

Formativní vliv houslové hry v současné hudební výchově

Marie Kováříčková

Anotace

Metoda Colourstrings se stala východiskem pro vytvoření modelové situace, která má přispět ke zvýšení kvality a účinnosti didaktického využívání houslí učiteli hudební výchovy žáků na 2. stupni základních škol a středních školách. Efektivita modelové situace byla experimentálně ověřena ve třídách nižšího a vyššího stupně osmiletého gymnázia. Výsledky výzkumného šetření ukázaly, že experimentální skupinu, na které byly aplikovány postupy vycházející z metody Colourstrings, výuka hudebních forem více zaujala a získané poznatky dokázala lépe využít v integraci vokálních, instrumentálních pohybových a poslechových činností.

Klíčová slova: Hudební formy, hudební výchova, inovace ve hře na housle, metoda Colourstrings

The Formative Influence of Playing the Violin in Music Education

Anotation

The Colourstrings violin method has become the initial point for creating the model situation which is supposed to contribute to increasing the music teachers' didactic use of the violin in music lessons with older pupils. The effectiveness of the model situations was verifying in junior and senior pupils in the 8-year grammar school in an experimental way. The results of the research survey proved that the pupils in the experimental group, where the Coloustrings method was applied, were more interested in music forms learning process and they managed to use more effectively their gained knowledge in integration of vocal, instrumental, motoric and listening activities.

Keywords: Music forms, Music education, Innovation in playing the violin, Colourstrings method

Úvod

V historii české hudební výchovy patřila houslová hra učitelů k základním prostředkům efektivního rozvíjení hudebnosti žáků všech věkových kategorií. S postupným pronikáním klavírů¹ do škol v polovině 20. století a pokračujícím častým využíváním elektrofonů housle

¹Hlavním důvodem rozšíření klavírů do škol bylo ministerské rozhodnutí o přidělech zkonfiskovaných pian, harmonií a varhan školám v roce 1948 (Věstník ministerstva školství, věd a umění, 1948, s. 563).

postupně ztrácely v hudebním vyučování své dominantní postavení. Přestože v současnosti představují housle a klavír rovnocennou alternativu v nástrojové přípravě budoucích pedagogů na českých vysokých školách, převaha klavíru jako didaktické pomůcky v hudební výchově je značná. Jedním z hlavních důvodů jsou vysoké nároky na profesní nástrojové kompetence² učitelů-houslistů. Dosažení kvalitní houslové interpretace je zásadním způsobem podmíněno volbou metodických postupů při výuce hry na housle, a to již na elementární úrovni. Současní čeští pedagogové houslové hry využívají přednostně metodiky svých předchůdců Otakara Ševčíka, Jana Mařáka a Josefa Míčky a houslové školy³ konce 20. století. Metodické postupy zahraničních houslových škol se v současné praxi uplatňují spíše formou výběru⁴. Systematicky se v České republice vyučuje houslová hra pouze podle metody profesora Shinichi Suzukiho, od roku 2011 též podle metody Colourstrings⁵.

Houslová metoda Colourstrings je výsledkem tvůrčí práce významného maďarského pedagoga Gézy Szilvaye. Vznikala od roku 1971 ve Finsku na East Helsinki Music Institute, kde pedagogicky působil. Metoda je založena na principech hudebně výchovného systému Zoltána Kodályho, Suzukiho houslové školy a na metodice houslové hry maďarského pedagoga Paula Rollanda. Na základě Kodályovy myšlenky, že „hudba patří všem“, je určena dětem od mateřské školy až po školu vysokou. Hlavní cíl Colourstrings vychází z Kodályových zásad⁶ pro výchovu „dobrého hudebníka⁷“. Záměrem je vychovat houslistu, který bude mít „*vycvičený sluch, vycvičený intelekt, vycvičené ruce a vycvičené srdce*“⁸. Obsahem metody je tedy výcvik intonace pomocí solfeggia a relativní solmizace, zdokonalování prstové techniky, výuka hudební teorie a rozvíjení emocí prostřednictvím komorní hudby. Pro optimální vývoj houslisty je nezbytné, aby se všechny uvedené druhy výcviku rozvíjely současně a byly stále ve vzájemně konstantní rovnováze. Čtení not, které považuje Szilvay za nejproblematičtější intelektuální činnost u malých dětí, je v první fázi výuky zrušeno. Namísto klasického notového zápisu

² Nástrojové kompetence lze specifikovat jako osobní postoj ke hře na housle, schopnost a dovednost houslové hry jakožto východiska k didaktizaci hudební teorie, jako uměleckého projevu a jako projevu houslové tvořivosti.

³ Autory nejvýznamnějších českých houslových metodik konce 20. století jsou Jindřich Pazdera, Jaroslav Foltýn, Bohumil Kotmel, Zdeněk Gola, Eva Bublová a Jaroslava Staňková.

⁴ HORÁKOVÁ, Marie. *Vývoj vybraných českých houslových metodik druhé poloviny 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1543-7.

⁵ Jediné certifikované pracoviště pro výuku hry na housle podle Suzukiho metody je v České republice Studio Dobeška v Praze 4. Pro výuku hry na housle podle metody Colourstrings Základní umělecká škola Nový Jičín.

⁶ Kodályova metoda pracuje s deseti zásadami, které jsou z hlediska důležitosti na stejné úrovni. Jde o zásadu čisté intonace, čistého zpěvu, zásadu sestupné tónové řady, zásadu priority rytmu, zásadu relativní solmizace, zásadu priority solmizace, zásadu priority dvoudobého taktu, zásadu hravosti a zábavnosti, princip poznávání hudebních kultur jiných národů, poznání (prožitku) hudební formy, dostatek hudební literatury.

⁷ SLOŽIL, Alois. *Maďarská hudební výchova*. 1. vyd. Comenium musicum 14. Praha: Supraphon, 1977, str. 22.

⁸ SLOŽIL, Alois. *Maďarská hudební výchova*. 1. vyd. Comenium musicum 14. Praha: Supraphon, 1977, str. 22.

pracuje metoda na základě vědecky prokázaného vztahu mezi barvou a tónem⁹ pouze s barevnými čárkami a následně s jednou linkou a notami čtyř barev (struna g – zelená, struna d^1 – červená, struna a^1 – modrá, struna e^2 – žlutá). Toto zjednodušení notace umožňuje dítěti číst „hudbu“ snadno hned od počátku a nepředstavuje pro něj zátěž.

Komplexní přístup k hudebnímu vyučování a vývoji dítěte uplatněný v metodě Colourstrings se výrazně projevuje ve velmi vysoké úrovni současného hudebního uměleckého školství ve Finsku. Vzhledem k tomu, že tato koncepce vyučování koresponduje s aktuálními požadavky¹⁰ české hudební pedagogiky na integrativní pojetí hudební výchovy a optimální rozvoj hudebních schopností a dovedností žáků, houslová metoda Colourstrings se stala východiskem pro vytvoření modelové situace s názvem „Housle v setkání s hudební formou“.

Modelování didaktických situací¹¹ je jednou z poměrně často užívaných hudebních pedagogických metod, které přispívají ke zkvalitňování hudebního vyučování. Profesor Jaroslav Herden definuje tuto metodu jako „*vytváření vzorů funkčně ideálních postupů, které respektují teoretická východiska a vyhovují praxi. Takový model postihuje podstatné znaky didaktického postupu doporučeného pro řešení problému, současně však neuzavírá prostor pro individuální aplikace schématu na specifické podmínky výchovné situace*“.¹² Význam modelových situací spočívá v možnosti ověřit, jak navrhované vyučovací metody fungují v praxi a zároveň podněcují pedagogy k využívání účinných postupů v hudebním vyučování.

Modelová situace „Housle v setkání s hudební formou“ je strukturována do pěti různých náročných oddílů. Obsahově odpovídá požadavkům Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) a Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia (dále jen RVP G)¹³. Bližší charakteristiku jednotlivých oddílů poskytují klíčová slova v úvodu. Postupy navržené v modelové situaci vycházejí z principů houslové metody Colourstrings. Současně je využita metoda „zážitkového učení“, což znamená, že proces učení je veden

⁹ První vědecký výzkum vztahu barvy a zvuku byl proveden v 19. století. Mezi významné umělce, kteří zohlednili vztah mezi barvou a zvukem patřili například hudební skladatelé A. N. Skrjabin, A. Dvořák a malíři V. Kandinskij, P. Klee a T. Wilfred. (PEČMAN, Rudolf. Barva a tón aneb Zavátá cesta umění i apercepce. *Universitas - revue Masarykovy univerzity*. Brno: MuniPress, 2006, No4, 11-15. ISSN 1211-3387.)

¹⁰ Kurikulárními dokumenty určující obsah a výstupy vzdělávání na jednotlivých stupních škol v České republice jsou rámcové vzdělávací programy. Od roku 2004 je v platnosti Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV), od roku 2007 Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (RVP G).

¹¹ Tvorbu modelových situací se například v souvislosti s poslechovými činnostmi zabýval Jaroslav Herden, Eva Jenčková vytváří modelové příklady hudebně výchovných situací se zaměřením na hudebně pohybové aktivity.

¹² Herden J. *Modelové situace v přípravě na poslech*. In Poslech hudby. Sborník příspěvků z konference konané ve dnech 27. a 28. dubna 1998 na Pedagogické fakultě UK v Praze. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998, s. 39.

¹³ RVP ZV a RVP G jsou kurikulární dokumenty určující obsah a výstupy vzdělávání na základních školách a gymnáziích.

od zážitků z hudebních činností k osvojení a upevnění teoretických poznatků o hudebních formách. Pro dosažení maximální efektivity modelové situace je uplatněn také princip „učení ve spirále“¹⁴, kdy se v progresivně řazených činnostech objevuje prvek návratu ke známému. Doporučená doba pro realizaci oddílů č. 1 a č. 2 je jedna vyučovací hodina, pro oddíly č. 3, č. 4 a č. 5 dvě vyučovací hodiny.

Vzhledem k velkému rozsahu modelové situace jsou v následující části příspěvku ilustrativně uvedeny pouze oddíly s názvem Perioda a Rondo.

PERIODA

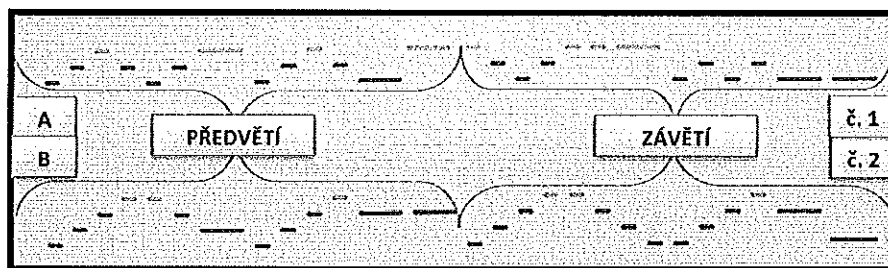
vnitřní členění periody, sluchová analýza tónového zakončení předvětí a závětí, hra na tělo, vokální a instrumentální provedení periody, pohyb paží s vazbou na průběh předvětí a závětí, metroritmická koordinace

Cíl: Na základě komplexu hudebních činností popsat stavbu hudební periody. Vysvětlit pojmy předvětí a závětí a podle tónového ukončení jednotlivých vět předvětí a závětí sluchem rozlišit.

Poznatky: Perioda je nejmenší hudební formou. Tvoří ji dvě věty, obvykle čtyřtaktové. První věta se nazývá předvětí, druhá věta závětí. Předvětí většinou končí na dominantě, závětí na tónice. Vztah předvětí a závětí lze přirovnat například k otázce a odpovědi¹⁵.

Realizace:

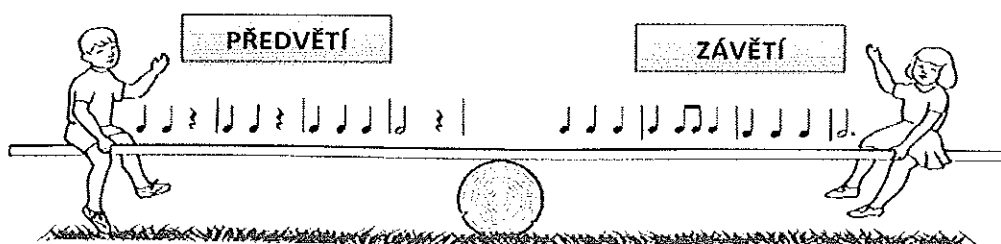
- Rozdělení periody na dvě symetrické části – předvětí a závětí demonstruje náčrt. Na základě houslové hry předvětí a závětí a barevného rozlišení čárek v grafickém partu mají žáci odvodit obvyklé tónové ukončení předvětí na dominantě a závětí na tónice.

¹⁴ Tento termín používá Eva Jenčková, která jej charakterizuje jako řadu progresivních modelových situací umožňujících optimálně strukturovat hudební vyučování a diferencovat dětské předpoklady. Podle: Jenčková (2002, s. 22)

¹⁵ SOUŠKOVÁ, Dana. *Hudební druhy a žánry 1. díl*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-393-7, s. 12.

- V tomto úkolu žáci k poslechu houslové interpretace předvětí improvizují závětí individuálně zvolenou činností – zpěvem, pohybem, instrumentální hrou. Ostatní žáci třídy určí, které úseky byly použity, nebo zda šlo o improvizaci dané věty, zároveň kontrolují správné tónové zakončení předvětí a závětí.
- Pro lepší pochopení vztahu předvětí a závětí můžeme použít přirovnání například k otázce a odpovědi či k pohybu houpačky. Názorná je také pohybová vizualizace v podobě letadlového manévru, při kterém se s přibývajícím takty předvětí vychylují paže z upažení do stran a s přibývajícím takty závětí se vrací zpět do výchozí polohy v upažení.

- V tomto úkolu žáci reagují na houslovou improvizaci rytmického předvětí hraného na jednom tónu. Tleskají libovolný rytmus ve stejném počtu dob, a tak vyrovnávají „hudební houpačku“.
- Složitější variantou předchozího úkolu je tvorba rytmicko-melodického závětí na zvonkohry. Žáci musí respektovat kromě symetrické stavby periody také tónové ukončení předvětí a závětí.

Ověření: Zaspívejte lidové písně Koulelo se, koulelo, Ach, synku, synku a Spievanky, spievanky a rozhodněte, které z nich mají formu periody. U vyhovujících písniček následně podpořte vnitřní členění periody zpěvem ve skupinách. Děvčata zaspívají předvětí, chlapci závětí.

RONDO

rytmická deklamace, hra na tělo, ostinátní vícehlas, dynamická gradace, sluchová analýza, intonace, vokální a instrumentální provedení ronda

Cíl: Na základě komplexu hudebních činností vyvodit charakteristické znaky ronda, ověřit jejich porozumění a získané poznatky upevnit.

Poznatky: Rondo je hudební forma, kterou lze chápat jako hudbu do kruhu. Je založeno na střídání hlavní myšlenky s myšlenkami vedlejšími. Hlavní myšlenka je uvedena nejméně

tříkrát, vedlejší myšlenky – kuplety jsou nejméně dvě. Podle rozsahu dílů rozlišujeme malé rondo a velké rondo. V malém rondu jsou jednotlivé díly obvykle ve formě periody (*abaca*). Ve velkém rondu má každý díl malou dvoudílnou nebo malou třídílnou formu (*ABACA*)¹⁶.

Realizace:

Díl a

Ron-do zna-mená do kru-hu, ku-ple-ty vněm jsou, jak to cho-di do-o-prav-dy,
u-ká - že-me si hrou.

- Návčik ronda začněte rytmickou deklamací rondového dílu *a* na tónu c^1 . K deklamaci připojte metroritmický doprovod (např. bubínky – těžké doby taktové, dřívka – rytmus dílu *a*).
- Doprovod dílu *a* lze obohatit také tříhlasým ostinátem. Z rondového dílu *a* vyberte klíčová slova *rondo*, *kruh*, *kuplety* a zrytmizujte je. Následně vytvořené rytmické figury proved'te deklamačně, hrou na tělo či na hudební nástroje.

Například:

ku-ple - ty ku-ple - ty ku-ple - ty ku-ple - ty
Ron - do ron - do
kruh kruh kruh kruh

- Dominantní postavení dílu *a* jako hlavní hudební myšlenky ronda lze podpořit vytvořením dynamické gradace v závěru dílu. Ke zpěvu na jednom tónu a hře rytmických nástrojů proto přidáme melodické nástroje (např. zvonkohry). Žáci nastupují na jednotlivých tónech stupnice C dur vždy s dvoutaktovou prodlevou po předchozím hráči. S přibývajícím počtem tónů, které znějí v pravidelných osminových hodnotách, dochází k dynamické gradaci a následně ke zvukovému vrcholu v podobě klastru.

¹⁶ SOUŠKOVÁ, Dana. *Hudební druhy a žánry 1. díl*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-393-7, s. 26

Díl b

- Návčik dílu *b* začněte rytmičkou deklamací slova housle a jeho cizojazyčným ekvivalentů. Sousedví deklamujte ve 4/4 taktu.
- Na základě poslechu rytmičko-melodických figur zahráných na housle přiřad'te k danému sousloví v tabulce kartičku¹⁷ s odpovídajícím notovým zápisem figury.

housle česky	hegedű [hegedý] maďarsky	skrzypce [skřípce] polsky
Geige [gajge] německy	keman turecky	violina chorvatsky
violino italsky	fiol [fjól] švédsky	vjolin maltsky
violin [vajlin] anglicky	viulu finsky	husle slovensky
skřípka rusky	fídla svahilsky	violino portugalsky

- Seřazením kartiček do řádku získáme patnáctitaktovou diatonickou melodii, kterou lze použít k procvičení tonální intonační metody. Předpokladem pro efektivní využití metody je rozvinuté tonální citění žáků, proto se melodie stále vrací k tónu c^1 jako k tonálnímu centru. Melodie je určena k procvičení volných nástupů na 1., 3., 5., spodním 5., spodním 7. a 8. stupni ve stupnici C dur.

¹⁷ Kartičky získáme rozstřiháním notového zápisu melodických figur po taktech.

Výslovnost: [džovani batista vioti], [arkandželo koreli], [hajnrich bíbr], [leopold mócart], [nikolo paganini], [vanesa mej], [lindsi stirlink]

- V závěrečné fázi tvoření rytmicko-melodického ronda seřadíme jednotlivé díly ve sledu *abaca*, vznikne nejjednodušší typ této formy. Při provedení celého ronda je důležitá plynulá návaznost za sebou jdoucích dílů.

Ověření: Na základě poslechu bagately Ludwiga van Beethovena „Pro Elišku“ určete, kolikrát v průběhu jejího rondového půdorysu zazní díl *a*.

Metoda výzkumného šetření

Jako metoda empirického šetření k ověření účinnosti navržené modelové situace byl zvolen didaktický experiment. Jeho cílem šetření bylo ověřit efektivitu modelové situace ve třídách nižšího a vyššího stupně osmiletého gymnázia. Vzhledem k uvedenému cíli výzkumného šetření byla stanovena následující základní pracovní hypotéza: Žáci experimentální skupiny, ve které jsou při výuce hudebních forem použity principy metody Colourstrings, lépe porozumí struktuře hudebních forem a získané poznatky dokáží efektivněji využít v integraci vokálních, instrumentálních pohybových a poslechových činností.

První fáze výzkumného šetření se zúčastnilo 25 žáků prvního ročníku¹⁹ čtyřletého gymnázia. V průběhu dubna 2017 byly v této třídě v rámci předmětu hudební výchova²⁰ postupně zrealizovány všechny hudební aktivity navržené v modelové situaci. Na základě pozorování a individuálních rozhovorů se žáky byly u některých aktivit zpřesněny formulace zadání a zároveň byla provedena redukce činností tak, aby byly jednotlivé oddíly realizovatelné v rámci doporučené dotace jedné či dvou vyučovacích hodin. Samotné výzkumné šetření proběhlo v květnu a červnu 2017 ve dvou paralelních třídách prim 1B a 1A, dvou paralelních třídách kvint 1G a 5A a dvou paralelních třídách sext 6A a 6B²¹. V experimentální skupině šedesáti žáků bylo prezentováno učivo o hudebních formách podle navržených postupů vycházejících z metody Colourstrings. Šedesát tři žáků kontrolní skupiny bylo seznámeno s hudebními formami prostřednictvím výkladu bez využití houslové hry.

¹⁹ Na některých gymnáziích v České republice je 1. ročník označován jako kvinta.

²⁰ V daném ročníku je hodinová dotace předmětu hudební výchova stanovena na dvě vyučovací hodiny týdně.

²¹ Uvedené třídy odpovídají tomuto věkovému rozmezí primy: 11 -12 let, kvinty: 15-16 let a sexty 16-17 let.

Experiment provedený v paralelních třídách umožnil srovnat výsledky tříd, porovnat motivační postupy vycházející z metody Colourstrings s výkladovým způsobem vyučování hudebních forem a vyvodit tak efektivitu postupů podle modelových situací.

Při zpracování výsledků šetření byl použit záznamový arch pro pozorování experimentální výuky, videozáznam, kvantitativní i kvalitativní analýza, kontingenční tabulky a grafy.

Zjištění:

Na základě pozorování a analýzy videonahrávek bylo provedeno kritické hodnocení modelové situace, které shrnuje následující tabulka:

Oddíl	Hodnocení autorky (ověřovatele)		Celkové hodnocení aktivity
	kladné	záporné	
č. 1 Rozvoj hudebnosti	+ výrazné zaujetí motivací žáků v primě ++ zájem žáků o novou formu práce ++ u všech žáků zaujetí zvukem houslí ++ velký zájem všech žáků dětí o vlastní hru na housle + vyjádření pozitivních emocí při hře na tělo	- k věku starších žáků neadekvátní zadání některých úkolů - v rámci skupinové deklamace se žáci primy neúčastnili všichni - výrazný problém žáků s vytvořením dvojverší k dané rytmické figuře, neúspěch vyvolal u některých žáků následnou pasivitu	<i>kladné:</i> vhodně zvolená aktivita a v jejím rámci většina konkrétních činností, vysoká míra zaujetí žáků, nutná změna formulace zadání a změna rytmické figury pro podložení textu
č. 2 Perioda	+ spontánní improvizace předvětí a závětí ++ velký zájem všech žáků dětí o pohybovou vizualizaci předvětí a závětí ++ hra žáků na housle	- problémy žáků s ukončením závětí na tónice - při hře na zvonkohry byla chvílemi až příliš hlasitá atmosféra	<i>kladné:</i> vhodně zvolená aktivita a v jejím rámci většina realizovaných činností, poměrně vysoká míra zaujetí žáků, vhodné zařadit další cvičení na tónové ukončení předvětí a závětí
č. 3 Písňová forma	+ zaujetí žáků při motivačním poslechu ++ radost z výsledné realizace Maďarského tance + zaujetí žáků při hledání rozdílu ve formovém půdorysu	- problém většiny chlapců s rytmicko-pohybovou koordinací - v primě poměrně velký hluk při použití orffovského instrumentáře	<i>velmi kladné:</i> vhodně zvolená aktivita a v jejím rámci většina realizovaných činností, velmi vysoká míra zaujetí žáků

č. 4 Rondo	+ zaujetí žáků z vytvoření tónového klustru + podpora čisté intonace při zpěvu rondového dílu ++ radost žáků ze zpěvu v cizích jazycích + zaujetí při práci s kartičkami + pozitivní emoce žáků z vytvoření ronda	- žáci příliš nebavil zápis rytmických figur do notové osnovy - problémy žáků při intonaci rondového dílu <i>b</i>	<i>velmi kladné:</i> vhodně zvolená aktivita a v jejím rámci většina konkrétních činností, vysoká míra zaujetí dětí a optimální vyznění vyučovací hodiny
č. 5 Variace	++ kresba obrázku na základě houslové hry + spontánní pohybová improvizace + radost z výsledné realizace variací	- nedostatek času na kresbu návrhů čepic - při pohybové etudě ve skupinkách někdy až příliš hlasitá atmosféra - problémy žáků při hře na zvonkohru	<i>uspokojivé:</i> vhodně zvolená aktivita, některé činnosti pro žáky příliš obtížné, časová náročnost, celkový přínos vyučovací hodiny přesto kladný

Níže uvedené kontingenční tabulky ukazují výsledky testu, který byl proveden v rámci experimentální i kontrolní skupiny po prezentaci učiva o hudebních formách. Žáci obou skupin měli splnit úkoly zadané na konci jednotlivých oddílů v modelové situaci. Každé správné řešení odpovídalo v rámci hodnocení jednomu bodu, nesprávné řešení nulovému počtu bodů. Z výsledků uvedených v procentech je zřejmé, že experimentální skupina, ve které byly v aktivitách aplikovány postupy navržené podle Colourstrings, měla vyšší bodovou úspěšnost ve všech testovacích úkolech.

EXPERIMENTÁLNÍ SKUPINA oddíl č. 2 Perioda			
1B	1G	6A	celkem
73,5632	78,5714	90,1916	80,78

KONTROLNÍ SKUPINA oddíl č. 2 Perioda			
1A	5A	6B	celkem
60,00	60,4167	68,6275	63,01

EXPERIMENTÁLNÍ SKUPINA oddíl č. 3 Písňová forma			
1B	1G	6A	celkem
59,7701	69,0476	86,2745	71,70

KONTROLNÍ SKUPINA oddíl č. 3 Písňová forma			
1A	5A	6B	celkem
51,1111	66,6667	72,5490	63,44

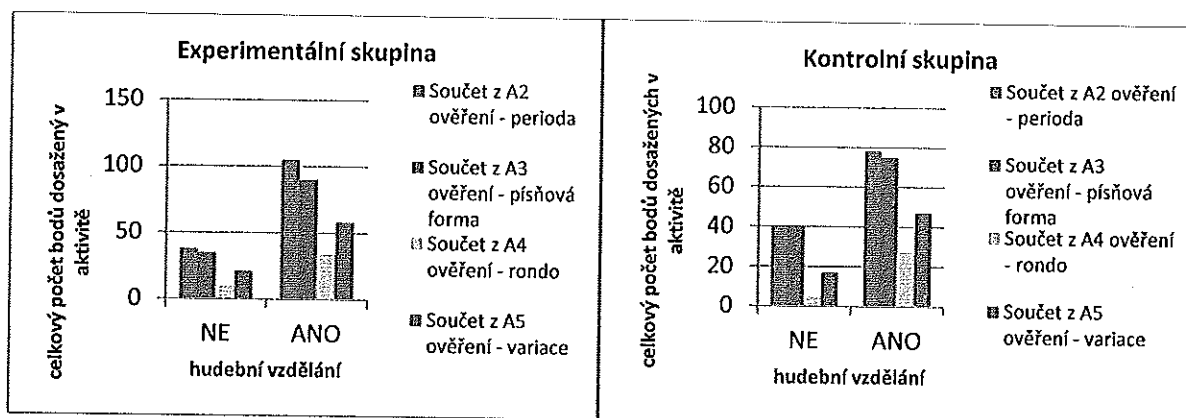
EXPERIMENTÁLNÍ SKUPINA oddíl č. 4 Rondo			
1B	1G	6A	celkem
68,9655	71,4286	82,3529	74,25

KONTROLNÍ SKUPINA oddíl č. 4 Rondo			
1A	5A	6B	celkem
40,0000	62,5000	58,8235	53,77

EXPERIMENTÁLNÍ SKUPINA oddíl č. 5 Variace			
1B	1G	6A	celkem
51,7241	67,8571	88,2353	69,27

KONTROLNÍ SKUPINA oddíl č. 5 Variace			
1A	5A	6B	celkem
36,6667	59,3750	67,6471	54,56

Z výsledků výzkumného šetření vyplývá, že nejnáročnější byly testovací úkoly pro žáky prim. Ukazuje se tedy, že učivo o hudebních formách není vhodné zařazovat v plném rozsahu do tohoto ročníku. Z šetření dále vyplývá, že výrazným faktorem, který ovlivňuje úspěšnost testování je předchozí dosažené hudební vzdělání. Do skupiny s hudebním vzděláním byli zařazeni žáci, kteří před realizací výzkumného šetření absolvovali minimálně 3 roky individuální nástrojové či pěvecké výuky. Následující grafy nabízejí srovnání dosaženého počtu bodů v jednotlivých aktivitách, ale také výrazný bodový rozptyl závislý na předchozím hudebním vyučování žáků.

Výsledky, závěry a doporučení

Cílem tohoto příspěvku bylo předložit výsledky výzkumného šetření, ve kterém se měla prokázat účinnost vyučovacích postupů vycházejících z metody Colourstrings. Didaktický experiment, v němž se efektivita navržených postupů ověřovala, byl proveden technikou paralelních skupin žáků na nižším a vyšším stupni gymnázia. Výše uvedené výsledky výzkumného šetření ukazují, že žáci experimentální skupiny, ve které byly použity navržené postupy, byli při výuce více aktivní a získané poznatky dokázali lépe využít ve všech hudebních činnostech - vokální, instrumentální, pohybové a poslechové. Z výsledků šetření také vyplývá, že testovací úkoly v závěru jednotlivých oddílů modelové situace činily největší problémy žákům prim. Vzhledem k jejich nízké úspěšnosti v některých testovacích úkolech lze konstatovat, že učivo o hudebních formách není vhodné zařazovat v plném rozsahu do nejnižšího ročníku gymnázia.

Výzkumné šetření prokázalo, že vyučovací postupy uplatněné v modelové situaci „Housle v setkání s hudební formou“ mohou přispět k lepším výsledkům v hudební výchově žáků na 2. stupni základních škol a středních školách a zároveň mohou zvýšit atraktivitu hudebního vyučování žákům, ale i učitelům.

Bibliografie

- HERDEN, Jaroslav. Modelové situace v přípravě na poslech. In: *Poslech hudby. Sborník příspěvků z konference konané ve dnech 27. a 28. dubna 1998 na Pedagogické fakultě UK v Praze*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998, s. 39. DOI: 80-86039-67-6.
- HORÁKOVÁ, Marie. *Vývoj vybraných českých houslových metodik druhé poloviny 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1543-7.
- JENČKOVÁ, Eva. *Hudba a pohyb ve škole*. Hradec Králové: Tandem, 2002. ISBN 80-903115-7-1.
- KOVAŘÍK, Vladimír. *Vývoj hudební výchovy na českých školách*. 1. vyd. Praha: SPN, 1960.
- NOVOTNÁ, Dana. *Analýza stavu hudební výchovy na čtyřletých gymnáziích*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, CDSM, 2011. ISBN 978-80-7414-413-4.
- SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy 2: Na druhém stupni základní školy*. 2. Praha: SPN, 1984. ISBN 14-352-84.
- SEDLÁK, František, Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2.
- SLOŽIL, Alois. *Maďarská hudební výchova*. 1. vyd. Comenium musicum 14. Praha: Supraphon, 1977.
- SOUŠKOVÁ, Dana. *Hudební druhy a žánry 1. díl*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-393-7.
- SZILVAY, Géza. *Violin ABC, book A*. Helsinky: Fennica Gehrman, 2016. ISMN 979-0-55009-325-6.
- SZILVAY, Géza. *Violin ABC, book B*. Helsinky: Fennica Gehrman, 2014. ISMN 979-0-55009-326-3.
- VÁŇOVÁ, Hana, Jiří SKOPAL. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. Univerzita Karlova v Praze. Praha: Karolinum, 2007, s. 171. ISBN 978-80-246-1367-3.
- VUUREN, Catharina Jansen. *A structured comparison between the Suzuki and Colourstrings violin methods with critical reference to the teaching of notation reading skills*. [online]. Pretoria: University of Pretoria, 2016. [vid. 8. 7. 2017]. Dostupné z https://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/57187/JansenVanVuuren_Structured_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Kontaktní adresa: Mgr. et Mgr. Marie Kováříčková, Univerzita Hradec Králové, Velké náměstí 32, 500 03 Hradec Králové, Marie.Kovarickova@uhk.cz